

KORUMA ALTINDAKİ BİNALARDA SAĞLIK-GÜVENLİK
PARAMETRELERİ AÇISINDAN TEHLİKE ETMENLERİ¹THE HAZARD FACTORS IN TERMS OF HEALTH- SECURITY
PARAMETERS IN THE HISTORIC BUILDINGS UNDER
PROTECTION BY LAWS*Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU¹, Yılmaz KARATEPE², Esin TÜMER³*¹ *İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü*² *Nişantaşı Üniversitesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü*³ *İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü*

Öz: Somut kültürel miras eserleri olan taşınabilir ve taşınmaz nitelikteki anıtlar, arkeolojik eserler, yapı toplulukları ve sit alanlarının gelecek nesillere sağlık ve güvenle aktarılabilmesi için korunmaları esastır. Taşınmaz nitelikteki yapılardan bir kısmı inşa edildikleri asli fonksiyondan farklı olarak, günümüzde farklı amaçlarda kullanılmaktadır. Bu çalışmanın da konusunu oluşturan kültür ve bilgi merkezleri olan müze, kütüphane ve arşiv yapılarından bazıları koruma altındaki tarihi binalarda faaliyetlerini sürdürmektedirler. Hem kültürel miras niteliğinde bulunan bu yapıların, hem de içeriğinde bulunan kültürel miras koleksiyonlarının korunması önemlidir. Bunun da öncesinde bu yapılarda bulunan kişilerin (çalışan, ziyaretçi, faydalanıcı vb.) sağlık güvenlik risklerinin önlenmesi öncelikle ele alınması gereken bir konudur. Kanunlarla koruma altına alınmış kültür ve bilgi merkezlerindeki mevcut tehlikeler, bu tehlikelerden kaynaklanabilecek riskler, bu risklerin değerlendirilmesi ile acil durum planlaması önem kazanmaktadır. Kültürel mirasın korunabilmesi için çalışan kişilerin can güvenliklerini sağlayacak şekilde işyerlerinin risklerden arındırılması gerekir. Yine söz konusu yapılarıdaki kültürel miras eserlerinin ve koleksiyonların güvenliklerinin sağlanabilmesine yönelik risklerin tanımlanarak gerekli önlemlerin acil olarak alınması gerekir. İnsan kaynaklı hatalar ve doğal afetler nedeniyle pek çok müze, kütüphane ve arşiv binası ve bünyesinde bulunan eşsiz kültür mirası geri döndürülemeyecek şekilde hasar görmektedir. Çalışmada kültürel mirası korumakla görevli kültür ve bilgi merkezleri çalışanları ile kültürel miras koleksiyonlarının korunmasına yönelik bir model önerisi sunulularak konunun önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, İş Sağlığı ve Güvenliği, Sağlık ve Güvenlik Planı, Acil Durum Planlaması, Bilgi ve Belge Yönetimi

Abstract: It is obvious that the movable and immovable tangible cultural heritage which are historical buildings, archaeological artifacts, sculptures, monuments etc. have to be preserved for the next generations with its own safety & healthy conditions. Nowadays many of the historical buildings have been used for different functions than their own construction purpose. Some of the the culture and information centers (museum, library, and archive buildings which are main subject of this study) carry out their activities in the historic buildings under protection by laws. It is essential to prevent both the structure of the buildings that were signed as cultural heritage and also the contents of them such as collections. On the other hand, health & safety conditions of the users of those buildings who are employees or visitors is another important issue. The current hazards in the cultural and information centers (a heritage asset legally protected), the risks that may arise from these hazards, their evaluation and emergency planning are becoming increasingly important. To ensure the safety of the people who work in these workplaces, risks should be eliminated. The risks must be defined and the necessary precautions must be taken urgently, in order to ensure safety of cultural heritage properties and collections. Many museum, library and archive buildings and their unique contents can be damaged due to man made problems and natural disasters irreversibly. In the study, it is emphasized that to present a proposal model for the protection of staff, building and collections of culture and information centers.

Key Words: Cultural Heritage, Occupational Health And Safety, Health and Safety Plan, Emergency Planning, Information And Document Management

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410745

- (1) **Sorumlu Yazar:** Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü İstanbul / Türkiye alpkuzucuoglu@gmail.com **Geliş Tarihi / Received:** 09.01.2015 **Düzeltilme Tarihi / Revised:** 24.02.2015 **Kabul Tarihi / Accepted:** 28.04.2015 **Makalenin Türü:** Type of article (Literatür Araştırması – Derleme / Literature Review) **Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:** Yok / None **“Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee”**

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

1. GİRİŞ

Dünyada ve ülkemizdeki koruma altındaki kültürel varlıklardaki halihazırda bulunan riskler, acil durum ve afetler nedeniyle koruma altındaki kültür varlıkları¹ ciddi hasar almakta, önemli bir kısmı tekrar restorasyonu mümkün olamayacak şekilde zarar görmekte ya da tamamen yok olmaktadır. Bununla beraber kültür ve bilgi merkezleri²ndeki koleksiyonların korunmasıyla görevi çalışanlar da yaralanmakta ya da hayatını kaybetmektedir. Bu nedenle bilgi ve belge merkezi niteliğindeki kurumlarda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili önlemlerin alınması zaruri hale gelmektedir. Bu eserlerin restorasyon çalışmaları sırasında hazırlanan sağlık ve güvenlik planları³ ile sağlanan önlemler, olağan

faaliyetleri sırasında da yürürlükte olmalıdır. Sağlık ve güvenlik planlarının amacı, yapılan çalışmanın sağlık ve güvenlik koşullarında gerçekleştirilmesi için yapılacak işlemler ve alınacak önlemlerin saptanmasıdır. Bununla beraber, kültürel varlıklar şehirleşme, vandalizm, doğal afetler, işyerlerindeki standartlara uygun olmayan olumsuz koşullar gibi olumsuz etmenler nedeniyle de zarara uğramaktadır. Bu olumsuz risk faktörlerinin önceden belirlenerek senaryolar dahilinde planların (acil durum planları, sağlık ve güvenlik planları vb.) geliştirilmesi gereklidir.

Herhangi bir risk meydana gelmeden önce en önemli çalışmalardan olan risk değerlendirmesinin yapılmasıdır. Gözden geçirme, kontrol, iyileştirme ve izleme çalışmaları ile, sağlık ve güvenlik planlarıyla risk değerlendirmesinde tespit edilen risklere dikkat edilmelidir. Yine herhangi bir afete karşı hazırlıklı olmanın bir yolu da afet öncesinde bir plan hazırlamaktır. Plan, afet öncesi ve sonrası çalışmaları içermelidir. Bu planın hazırlanmasındaki amaç salt afet öncesi hazırlıklar değil, aynı zamanda, bir afet olması durumunda neyin, ne zaman, nasıl ve kimler tarafından yapılacağını önceden belirlemektir (Küçükcan, 2008:39-52) Afet öncesinde riskleri azaltmaya

1 Kültür varlıkları: Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 2004). Koruma amaçlı imar plânları, sit alanlarının belirlenmesi ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarının yetkilendirilmesiyle koruma altındaki yapılar koruma altına alınmıştır.

2 Çalışmada müze, kütüphane ve arşiv kurumları kültür ve bilgi merkezi olarak anılacaktır.

3 Sağlık ve güvenlik planı: Muhtemel risklerin değerlendirilip yapı işi süreci boyunca sağlık ve güvenlik ile ilgili alınacak tedbirlerin, organizasyon yapısının, çalışma yöntemlerinin ve bunlara ilişkin işlerin ne zaman ve kim tarafından yapılması gerektiğinin belirlendiği, aynı yapı sahasında faaliyet gösterecek farklı işverenler, alt işverenler, kendi nam ve hesabına çalışan kişiler ve

farklı çalışma ekipleri arasında sağlık ve güvenliğe dair hususların koordinasyonunun sağlanması amacıyla yapı alanının tamamından sorumlu işveren veya proje sorumlusu tarafından hazırlanan veya hazırlanması sağlanan planı ifade eder (Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği, 2013).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

yönelik olarak alınması gereken önleyici tedbirler, afet anında afete müdahale edebilmek için yapılması gerekenler ve afet sonrasında afetin olumsuz etkilerini azaltma çalışmaları üç ayrı alt plan içinde ele alınabilir. (Odabaş ve diğ., 2007: 256) Kurumların tüm acil durum veya afetlere karşı savunmasız / hasar görebilir nitelikte olması söz konusu değildir. Ancak önceden herhangi bir önlem alınmamış olaylar ciddi kriz nedeni olabilir, bu nedenle tüm acil durum ve afet durumları acil durum planı kapsamında olmalıdır. Bu nedenle planlar risklerin tanımlanması ve önlenmesi ile etkin bir şekilde müdahale etmeyi amaçlamalıdır (Akhtar, 2008:16).

Bu çalışma kapsamında kültür ve bilgi merkezlerindeki yapı, çalışan ve koleksiyonlara yönelik tehlike kaynaklarının belirlenmesi, bu tehlikelere bağlı oluşabilecek risk değerlendirmelerinin yapılması, tespit edilen risklerin azaltılması / yok edilmesi için iyileştirme çalışmalarının yapılması, sürekli gözden geçirmelerle (PUKÖ:Planla, Uygula, Kontrol Et, Önlem Al döngüleriyle) planların revize edilmesi ve bu yöntemin tüm kültür ve bilgi merkezlerine model olması değerlendirilmiştir.

2.AMAÇ

Çalışmada kültür ve bilgi merkezlerinde mevcut ya da potansiyel tehlike kaynaklarının belirlenmesi ve risk değerlendirmelerinin yapılması ile acil durum planlamasının bu risklere dayalı yapılması amaçlanmıştır. Kültür ve bilgi merkezlerinde

gerekli olan acil durum planlamasının yapılarak, önleyici ve sınırlandırıcı tedbirlerin alınması suretiyle gerek çalışanların gerekse koleksiyonların güvenliğinin sağlanabilmesi için tedbirlerin oluşturulması çalışmanın amacını oluşturmuştur.

3.KAPSAM

Kültür ve bilgi merkezlerinde gerek çalışanlar ile kullanıcılar, gerekse içinde barındırdıkları eşsiz toplumsal bellek niteliğindeki kültür varlıkları ile yakın geçmişe ait eserlerin korunmasına yönelik herhangi bir risk, kaza , acil durum ya da afet meydana gelmeden önce yapılması gerekli hazırlık, zarar azaltma geldikten sonra ise müdahale ve iyileştirmeye yönelik risk değerlendirme çalışmalarının, sağlık-güvenlik planları ile acil durum eylem planlarının hazırlanması için, kültür ve bilgi merkezleri sorumlu ve çalışanları tarafından öncelikli olarak ele alınması gerektiğinin vurgulanması hedeflenmiştir.

4.YÖNTEM

Çalışmada da yapı, çalışan ve koleksiyon ölçekleri baz alınarak risk değerlendirme ve acil durum planlaması çalışmalarına dayalı Kültür Varlıkları Koruma Modeli (KVKM) geliştirilmiş, bu yöntemle tehlikelerin riske dönüşmeden minimize edilmesi ya da tamamen ortadan kaldırılması amaçlanmıştır (Şekil: 1).

Geliştirilen bu yöntem önerisindeki hedef; kültür ve bilgi merkezlerindeki yapı, çalışan ve kole-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

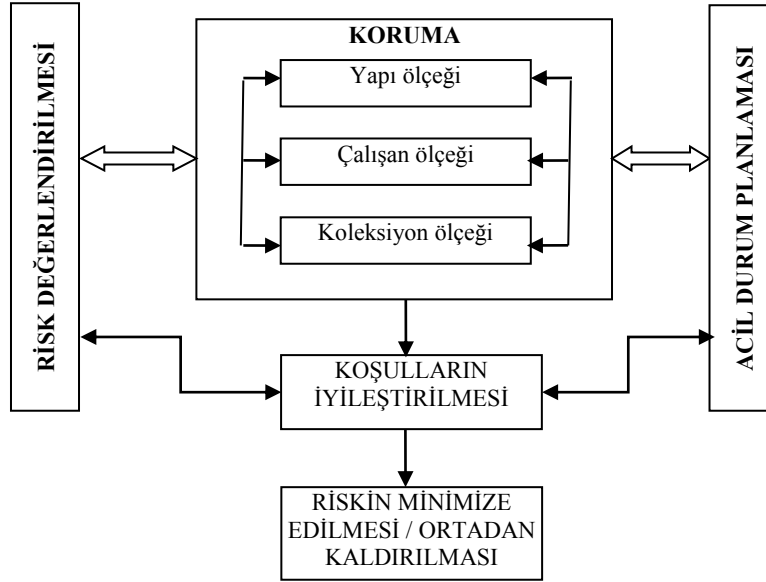
(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

siyonların birbiriyle etkileşimli buldukları; yapıdaki iş sağlığı ve güvenliği koşullarının yetersiz olması durumunda bu durumun hem çalışanları hem de kültür varlıklarını olumsuz etkileyeceği, yine bir birine paralel olarak bir

unsurda meydana gelebilecek olumsuzluğun diğer unsurlara zincirleme etki ile olumsuz olarak yansiyabileceği ortaya konmuştur. Yapı, çalışan ve koleksiyon ölçeğinde yapılacak iyileştirmeler başarılı bir risk kontrolü sağlayacaktır.

Şekil 1. Kültür ve Bilgi Merkezlerine Yönelik Koruma Modeli (KVKM) Önerisi

5.DOĞAL AFET KAYNAKLI RİSK ETMENLERİ:

Kültür ve bilgi merkezleri; deprem, yangın, sel, fırtına, yıldırım, yangın gibi doğal afet koşulları nedeniyle ağır hasara uğrayabilirler ya da tamamen yok olabilirler. Bu nedenle acil durum ve afetlere yönelik tedbirlerin alınması gerekir. Olası bir acil durum ve afetin ardından da kültür ve bilgi merkezlerinin faaliyetlerini kesintisiz devam ettirilmesi amaçlanmalıdır. Kültür varlığı

niteliğindeki kültür ve bilgi merkezlerinin restorasyon çalışmalarında yapılacak yenileme ve risk azaltma çalışmalarında afet odaklı (deprem, yangın, sel vb.) tehlike etmenlerinin belirlenmesi ile risk analizlerinin yapılması gereklidir.

Nüfusunun %98'i deprem riski taşıyan bölgelerde yaşayan (www.jmo.org.tr) ülkemizde özellikle depreme yönelik yapısal ve yapısal olmayan önlemlerin alınması önem kazanmaktadır. Yapısal hasar görebilirlik ile can ve mal kayıplarına en

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

fazla neden olan deprem birincil afet durumundadır. Binalarda farklı deprem büyüklüklerine göre meydana gelen sarsıntı sonucu yapısal olmayan malzemenin hasara uğraması, binanın pek çok fonksiyonunu işlevsiz hale getirmektedir. Özellikle koruma altındaki binalarda bu daha da önem kazanmaktadır. Cumhuriyet döneminde inşa edilmiş koruma altındaki yapılar statik ve malzeme açısından güçlendirmeye ihtiyaç duymaktadır (Kuzucuoğlu, 2014). XIX. yüzyıl sonlarında üretilmeye başlayan beton ve betonarme, betonun iki ana özelliği olan yeterli dayanıma sahip olması ve uzun ömürlü olması nedeniyle inşaat ve mimarlık alanında bir devrim gerçekleştirmiştir. Dayanma gücü dürabilite (dayanıklılık) olarak tanımlanmaktadır. Binanın basit konut, klamu ile ilgili okul, hastane veya kültür merkezi olması bina yük taşıma kapasitesi, servis ömrü, higrotermik nitelikleri açısından farklı çözümler ve buna bağlı olarak betondan farklı dayanım ve dürabilite özellikleri gerektirir. Bu binalarda dayanım koşulu yanında, aşınma, dinamik etkiler, yorulma gibi fiziksel etmenlerin ağırlık taşıdığı dürabilite sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle binanın bulunduğu çevre ve beton seçimi de dikkate alınması gereken faktörlerdir (Akman,2001:66) XIX. yüzyıl sonlarında inşa edilen betonarme yapılarda ne derece beton kalitesi, bölgenin sismik aktivitesi ve agrega⁴ seçimine dikkat edildiği tartışma ko-

nusudur. Yapısal elemanlarda da önemsenmeyen ve maddi değeri çok az olabilecek önlemler alınmadığında maddi değeri çok büyük hasarlara can ve mal kayıplarına neden olabilmektedir. Bu nedenle binalarda taşıyıcı yapı elemanlarıyla birlikte yapısal olmayan malzemelere de yönelik kırılma analizlerinin yapılması gereklidir. Bu analizlerden elde edilecek veriler doğrultusunda yapı malzemelerinin; öncelikle insanların sağlık ve güvenlikleri ile bina ve bina içinde bulunan koleksiyonların güvenliği açısından değerlendirilerek risk azaltma çalışmaları yapılmalıdır. Tüm riskler tanımlanarak “risk etki dereceleri” ne göre öncelikler belirlenmelidir.

Yapısal ve yapısal olmayan malzemelerden kaynaklanan hasarlar; kültür ve bilgi merkezlerindeki koleksiyonlar, çalışanlar, okuyucular ve ziyaretçiler için potansiyel risk oluşturmaktadır. Bu nedenle zarar azaltma çalışmalarına önem verilmeli, bu konuda metodolojiler ve teknikler geliştirilerek, planlama ve uygulamaya yönelik çalışmalar titizlikle yürütülmelidir.

6.KÜLTÜR VE BİLGİ MERKEZLERİNDE RİSK DEĞERLENDİRİLMESİ:

Kültür ve bilgi merkezlerinde risk değerlendirilmesi yapılırken, risklerin temelini oluşturan

bölümünü meydana getiren, kırma taş, çakıl, kum, cüruf gibi atıl gereçlerdir. Agrega içinde pislik, şist, kil, mil, mika, organik maddeler ve çinko sülfür bulunmamalıdır (Hasol,2002:25)

4 Agrega: Harç, beton veya asfalt gibi malzemenin ana

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

potansiyel tehlikelerin kaynakları, bunlardan kimlerin zarar görebileceği, sonucunda hangi etkilerin meydana gelebileceği öngörülmalıdır. Kültür ve bilgi merkezleri için hazırlanacak acil durum planlamasında altlık olarak tüm bu saptanan risk faktörleri göz önüne alınmalı, öncelikleri belirlenerek uygulama stratejilerinin yazılı hale getirilmesi sağlanmalıdır. Bu stratejilerde; okuma salonları ve depolama alanları gibi anahtar alanların belirlenmesi; kültür ve bilgi merkezinin bulunduğu alanın zemininin ve binanın durumu, okuyucu/ziyaretçiler ile çalışanların can güvenliğini sağlayıcı önlemler, eserlerin hasar riskini en aza indirici önlemler, tahliye planlarının hazırlanması gibi konular yer almalıdır.

Kültür ve bilgi merkezi binaları ile ilgili yer seçiminde; dere yatakları, su havzaları, fay hatları gibi risk taşıyan alanlara dikkat edilmeli, eğer bu tür alanlar üzerinde daha önceden inşa edilmiş binalar varsa bunlara yönelik ilave önlemler alınmalıdır. Bununla birlikte, tarihi binalarda hizmet veren kültür ve bilgi merkezi binalarında tesisat sonradan binaya monte edildiğinden olası bir afet anında tesisatın eski olması ve periyodik olarak kontrol edilmemesi nedeniyle tesisat kaynaklı su basması meydana gelebilmektedir. Zayıf altyapıya sahip olan sistemin üzerine yeni eklemeler yapıldığında sistemin bunu kaldıramama ve

kabloların ısınması nedeniyle yangına sebebiyet verme riski bulunmaktadır.

Mutfak, kafeterya alanları ve buralarda kullanılan malzemenin oluşturabileceği bağıl nem, sıcaklık, yangın, patlama vb. gibi riskler nedeniyle sergileme ve depolama alanlarından uzakta bulunmalıdır. Binadaki tüm kapılar, yangında hasar görmeyecek ve dışarıya doğru açılacak şekilde tasarlanmalı, iç tasarımında yangının yayılmasını önleyici seperatörler ve yangını geciktirici, toksik olmayan malzemeler kullanılmalıdır. Tahliye koridorlarında tahliye yolunu engelleyecek ağır objelerin konumları, yangın söndürme sistemlerinin yerleri dikkatle seçilmelidir.

Tüm sağlık ve güvenlik önlemleri 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Kanunu ve ilgili mevzuatı ile daha belirgin hale gelmiştir. Koruma altındaki mevcut binaların sağlıklı bina (restorasyon) çalışmaları çerçevesinde, koruma altındaki yapının içindeki fonksiyona paralel olarak, İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatının işletilebilmesi için öncelikle binanın mevcut fonksiyonu ve iyileştirme çalışması yapıldıktan sonraki (restorasyon sonrası) fonksiyonu tanımlanmalıdır. Örneğin tescilli kültürel varlık niteliğinde olan bir banka binasının, restorasyon sonrası müze fonksiyonuna dönmesi sürecinde, binanın işletim aşamasındaki sağlık güvenlik parametreleri göz önüne alınmalıdır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Şekil 2. İş Bankası Müzesi 2000-2002 Yılları Arasındaki Renovasyon Çalışması- (Binaya ek yük getiren üst 2.5 kat alınmış, asansör iptal edilmiş ve tüm taşıyıcılar güçlendirilmiştir⁵)

- 5 İş Bankası Müzesi Restorasyon Süreci: İş Bankası Müzesi binasında servis ve deprem yükleri açısından gerekli incelemeler yaptırılmış ve deprem mühendisleri tarafından hazırlanan statik ön raporlarda binanın statik yapısının zaman içinde kullanıma yönelik ek duvar ve eklentiler ile değiştirildiği ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu eklentiler 1924-1960 yılları arasında farklı zamanlarda gerçekleşmiş olup binanın ilk yapım halinden farklı olarak ana taşıyıcılarına dokunulmamakla birlikte 1 kat yırtıkları, merdiven yer, yön ve kovaları ve oda içlerinde ek bölme duvarları ile değişiklikler yapıldığı belirlenmiştir. 2000-2002 yılları arasında yapılan renovasyon çalışmaları sırasında bina mümkün olduğunca ilk haline çevrilmeye çalışılarak özellikle binaya ek yük getiren üst 2.5 kat geri alınmış, asansör iptal edilmiş ve tüm taşıyıcılar güçlendirilmiştir. Buna ek olarak binanın yatay eksenindeki tüm duvarlarına çelik file sistemi uygulanarak ve herhangi bir sismik harekete karşı esnekliğin ve dayanımın artırılması hedeflenmiştir. Binanın denize yakınlığından kaynaklanan nem sorunu da tüm zemin kotunda dışarıdan ve içeriden yapılan izolasyonlar ile çözümlenmiştir. Söz konusu binaya ait statik raporlar doğrultusunda iç duvarlardan fazla yük bindirdiği tespit edilen sonradan ekleme bölme duvarları kaldırılmış ve döşemeler açılarak volta döşemede kullanılmış olan zamanla çürümüş ahşap parçalar değiştirilmiştir. Binanın ara katlarında yer alan tüm zeminler güçlendirilmiş, statik raporlarla ihtiyacı belirlenen zemin ve duvarlarda rekonstrüksiyon yapılmıştır. 2000 yılına kadar banka şubesi olarak kullanılan bina, 2002 yılında orijinaline dönüştürülerek üstteki daha sonradan eklenen iki buçuk kat kaldırıldı. Aynı yıl iş bankası yönetim kurulu kararıyla binanın müze olarak işlevlendirilmesine karar verildi. Tüm bu işlemler sırasında restitüsyona yönelik yapılan arşiv araştırmaları sırasında bulunan görsel ve yazılı belgeler ile rölöve ve restorasyon projeleri hazırlanan bina anıtlar yüksek kurulundan alınan izinler ile tadilata sokuldu (Yapının bankadan müze olarak işlevlendirilme sürecindeki bilgi paylaşımı için Türkiye İş Bankası Müzesi Koleksiyon Yöneticisi ve Müze Uzmanı Sayın Deniz Aytokmak'a teşekkür ederiz,2008).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

İş Bankası Müzesi Binasının restorasyon öncesi durumu incelendiğinde pek çok sağlık ve güvenlik riski taşıdığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte özellikle koruma altına alınmış tarihi yapılarda doğal afet nedeni ve/veya insan davranışlarından kaynaklı “yangın” riskine karşı seçilecek tesisat sistemi, mühendislik disiplini içinde en uygun kararın alınmasını gerektirmekle birlikte “sulu yangın söndürme” tesisatı olmaması yönünde kabul hipotezlenebilir. Sulu sistem yerine kuru yangın tesisatı sistemi binanın yapıldığı döneme ait kagir, karma vb. taşıyıcı sistemini zedelemeyecek, hem de tarihi dekorasyon ve finisyonların sulu sistemin istenmeyen akma, arıza vb. durumlarda iç mekana vereceği zararlardan koruyacaktır.

Kültürel varlık olarak kabul edilmiş olan koruma altındaki binaların öncelikle strüktürel açıdan sağlıklı hale getirilmesi esas olmalıdır. İç ortam konfor koşulları açısından mevcut iç duvar yüzeyleri ve zemin kaplamalarında koruma altına alınmış yüzeylere işlem yapılması halinde, yurt dışında örneklerinde sıklıkla rastlandığı gibi binanın dönemine ait malzemenin en özgün koşulları ile yapılıp iyileştirmeye gidilmesi bir seçenek olarak sunulabilir. Günümüz teknolojisi olan kimyasal yapıştırıcılar, duvar boya ve veya parke cilaları gibi ürünler istenilen en iyi sonucu veriyormuş gibi gözükse de hem aslına uygun restorasyon yaklaşımları ile uyuşmaması, hem de iç mekan konfor koşullarının isg açısından sağlanamaması açısından çok kritiktir. Yenilemeler

çerçevesinde başka bir alternatifin bulunmadığı koşullarda özellikle su ve nem yalıtımları için “günümüz malzeme” skalasından bir ürün tercih edilecek ise ISO ve TSE-EN standartları aranması kaçınılmazdır. Özellikle su ve nem yalıtımında piyasadaki ürünlerin yeterli kalitede bulunmadığı göz ardı edilmemelidir. Merdiven altı diye nitelendirilen üreticilerin olması, kurulu kapasitelerin pazar talebinden daha fazla olması, TSE- CE geçiş döneminin yaşanması, birçok ürün ile ilgili uygulama kural ve standartlarının olmayışı, piyasa denetiminin olmaması halksız rekabeti de körüklemektedir (Bonfil, 2014:18).

Kültür ve bilgi merkezi binaları çok fazla sayıda kişinin istifadesine açık olduğundan gerekli tedbirler alınmadığında ve olası bir acil durum / afetle karşılaşıldığında can ve mal kaybı da fazla olmaktadır. Bununla birlikte kültür ve bilgi merkezlerinin uzun süreli çalışma saatleri de dikkate alındığında risk etmenleri daha da etkili olmaktadır. Çalışan ve istifade edenlerin buldukları bu ortamlarda işyerine bağlı koşullar nedeniyle iş kazası ve çevresel etkenler nedeniyle meydana gelmektedir. Bu amaçla iş sağlığı ve güvenliğini bir yönetim biçimi olarak ele almak, performansı ölçmek ve iyileştirmek tüm işletmelerin izlemesi gereken yoldur (Özdemir ve diğ., 2009: 32).

Başarılı bir iş sağlığı ve güvenliği (İSG) işyerlerindeki mevcut bütün tehlikelerin belirlenerek risklerinin tanımlandığı risk değerlendirmeleri,

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

bu risklerin önceliklendirilmesi, önceliklendirilen risklerin sürekli izleme (ölçüm ve gözlemsel inceleme) suretiyle riskin maruziyet oranının belirlenmesi ile düzenleyici ve önleyici faaliyetlerin tanımlanmasını içerir. Her aşamada kurum içi ve dışındaki uzmanlara danışılarak yapılan sürekli iyileştirmelerle de en ideal İSG yönetimi sağlanmalıdır.

Yapısal olmayan bileşenler açısından kültür ve bilgi merkezi yapısı ele alındığında okuma, (eğer varsa konferans salonu), idari bürolar ve depolama alanları ön plana çıkmaktadır. Öncelikle yaşam güvenliği ikincil olarak da objelerin güvenliği dikkate alınmalıdır. İyi sabitlenmemiş tavan elemanları, yangın, havalandırma ve ışıklandırma için kurulan kablolama sistemleri vb. insan yaşamını tehdit etmekle beraber koleksiyonların da geri dönülmez hasarlarına neden olabilmektedir. Kitap / sergi dolaplarının içindekilerle devrilmesi, camların kırılması, tavan sistemlerinin çökmesi, duvarlarda sergilenen tablo gibi eserlerin yere düşmesi, yangın sistemlerinin yetersiz olması, yangına dayanıksız malzemenin kullanılması, düşen prekast beton paneller, hasara uğrayan duvar veya korkuluklar (merdiven ve giriş-çıkış kapılarında), duvar yüzeylerine monte edilen malzemenin düşmesi risklerden bazılarıdır. ABD Kaliforniya'daki okullarda yapılan bir pilot projede okullardaki yapısal olmayan malzeme kaynaklı riskler öncelikli olarak yüksek kitaplıklar ve dosya dolapları, asılmış aydınlatma ve ağır tavan

sistemleri ve tehlikeli malzeme⁶ler olmak üzere üç kategoride toplanmıştır (FEMA, 2011: 4-20)

İnsan kaynaklı risk faktörü olan hatalı montaj ve periyodik bakımının yapılmamasından kaynaklanan yapısal olmayan risklerden başka hatalı depolama, hatalı sergileme, taşıma riskleri⁷ gibi personel kaynaklı riskler, ziyaretçi riskleri, hırsızlık, vandalizm riskleri, altyapı ve yangın risklerine yönelik önlem almama gibi insan faktörüne dayalı risklerde bulunmaktadır.

Personele yönelik periyodik muayeneler yapılmalı, bu iş için uygun olan personelin seçilmesi sağlanarak, akciğer semptomları ve solunum fonksiyonlarına yönelik muayeneler yapılmalıdır⁸. Bina kaynaklı hastalıklar bina ile ilişkili

6 Patlayıcı, oksitleyici, çok kolay alevlenir, kolay alevlenir, alevlenir, çok toksik, toksik, zararlı, aşındırıcı, tahriş edici, alerjik, kanserojen, mutajen, üreme için toksik ve çevre için tehlikeli özelliklerden bir veya birkaçına sahip madde ve müstahzarları ifade eder (Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliği, 1993).

7 Avustralya Dandenong şehri kütüphanelerinde yapılan araştırmada çalışan yaralanmalarının çoğunlukla elle taşıma ile ilgili olduğu, kütüphanede elle taşıma sorunlarını gidermek için prosedürel birçok değişikliğin yapıldığı belirtilmiştir. Personel, elle taşıma teknikleri konusunda eğitilmiş, kitapları taşıma teknikleri ile yanlış kaldırmanın zamanla omurga mekaniğine etkileri üzerine eğitimler verilmiştir (Brown,2008:8).

8 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın işyerinde enfeksiyon hastalıklarına yol açabilecek patojenlere maruz kalan kişiler için bir mesleki tıbbi korunma programı sunan Meslek Hastalıkları rehberlerinde enfeksiyon riskine yol açabilecek patojenler açıklanmıştır. Aspergilloma riskine yönelik "immünitesi kalıcı olarak

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

hastalıklar (Building Related Illness) ve Hasta Bina Sendromu (Sick Building Syndrome- SBS) olarak açığa çıkmaktadır. Tüm bina içi rahatsızlıkların nedenlerinin başında iç ortam hava kalitesi gelmektedir. İç ortam hava kalitesi günümüzde HVAC denilen ısıtma (heating), soğutma (cooling), havalandırma (ventilating) ve iklimlendirme (air conditioning) olan sistem endüstrisinin üzerinde çalıştığı en önemli konulardan biridir. İç hava kalitesinin oluşturabileceği pek çok rahatsızlık bulunmaktadır (Çilingiroğlu, 2010:25). Tüm bunlar da çalışanların iş performansını azaltıcı risk faktörleridir.

7. KÜLTÜR VE BİLGİ MERKEZLERİNDE SAĞLIK GÜVENLİK RİSKLERİNE YÖNELİK PLANLAMA:

Kültür ve Bilgi Merkezlerindeki olağan faaliyet süreçlerinde olası bir acil duruma yönelik acil durum planlaması ve sağlık- güvenlik planlamasının önemi büyüktür. Bu merkezlerde etkili

riskleri en aza indirme stratejisi hayata geçirilmelidir. Öncelikli olarak merkezlerde bulunan insanların can güvenliklerine yönelik önlemler alınması gerekir. Onların binadan en kısa sürede güvenli bir şekilde tahliyelerine yönelik önlemler ile acil durumu sınırlandırıcı önlemler önceden alınmalıdır. Kültürel varlıklara yönelik kurtarma önceliklerinin belirlenmesi gereklidir. Hollanda'daki Amerongen Kalesi için olası bir yangının ardından yapılacak tahliye yönelik hazırlanan plan detaylı olarak ele alınmıştır. Plan için yerel itfaiye yetkilileriyle irtibata geçilmiş, yangın söndürme araç ve malzemelerinin tedarik edilmesi, su temini, periyodik tatbikatlar konusunda işbirliğine gidilmiş, eğer 5 dakikalık, 15 dakikalık ve 30 dakikalık vakit varsa hangi objelerin tahliye edileceğine dair tahliye öncelikli planlar hazırlanmıştır.

New York Eyaletinde bulunan Cornell Üniversitesi Kütüphanesine yönelik kurtarma planlarındaki önceliklendirmeye göre sırasıyla; nadir eserler, haritalar, rezerv kitaplar, yerel tarih kitapları, resmi belgeler, kitaplar, kurgusal kitaplar, periyodik yayınlar, günlük okuma odasındaki eserler, kataloglama masalarının kurtarılması yönünde strateji belirlenmiştir (www.library.cornell.edu). Yangın söndürme sistemlerinin tarihi kültür ve bilgi merkezi binalarının estetik ve mimari değerine en az etki edecek şekilde tasarlanmasına dikkat edilmelidir.

bozulmuş olan kişiler kontamine toprak veya inşaat molozu taşınması veya işlenmesinde, yıkım işlerinde, geri dönüşüm endüstrisinde, kağıt tozu bulunan alanlarda (yazıcılar, arşivler) çalıştırılmamalıdır” ifadeleri yer almıştır. Aspergillus fumigatus riskine yönelik” arşivler, depolar, ambarlar ve kitap restorasyon atölyeleri”nde bu riske karşı önlemler alınmasına dikkat çekilmiştir (ÇSGB Meslek Hastalıkları Rehberi, 2011:306-308). Yine ÇSGB'nin yayınladığı Meslek Hastalıkları ve İş İle İlgili Hastalıklar Tanı Rehberinde; Kimyasal risk etmenlerinden Asbestoz maruziyetinin izolasyon, tesisat ve yıkım işleri nedeniyle kaynaklanabileceği belirtilmiştir (ÇSGB, 2012:26)

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Aniden gelişen ve yıkıcı etkisi büyük olan afetlere karşı hızla yanıt vermek için kurumlar tarafından afet acil durum planlamasına önem verilmesi gerekir. Afet risklerinin azaltmasına için kültür ve bilgi merkezlerini olası bir afete dirençli hale getirecek hazırlıklı olma, zarar azaltma, müdahale ve iyileştirme aşamalarına yönelik çalışmalar planlanmalı, senaryolar dahilinde bu planlar sürekli iyileştirilerek en ideal plana ulaşılmalıdır. Bunun için öncelikle yapılması gereken kültür ve bilgi merkezi binasındaki risklerin belirlenmesidir. Büyük ölçekli acil durumlara ek olarak kurumların çatı sızıntı, haşere istilası, hırsızlık, zehirlenme ve yangın gibi tehlikelere karşı önceden önlem alması gereklidir.

Acil durum planı bulunmayan kültür ve bilgi merkezlerinin bir an önce afete karşı kapasitelerini artıracak önlemler içeren planlar hazırlanması envanterlerinde bulunan eserlerin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Bunun için okuma salonlarının ve depoların da uygun hale (duman, ısı sensörü, sprinkler- otomatik şemsiyeleme, yangın söndürücü sistemlerin konuşlandırılması, acil durum ikaz butonları, acil durum işaretlemeleri vb.) getirilmesi gerekir. Planların gözden geçirilmesi ve iyileştirme çalışmalarında tüm çalışanların katılımı sağlanmalıdır.

Deprem, yangın, su baskını gibi afetlerin her biri için ayrı ayrı olmak üzere acil durum eylem planları hazırlanmalıdır. Acil çıkışları gösteren

kat planlarının ve çıkış kapılarının önceden belirlenmesi gerekir. Öncelikli kurtarılacak koleksiyonların bulunduğu alanlar belirlenip yazılı hale getirilmesi edilmelidir. Acil durum ekipleri ve kullanılacak alet ve ekipman hazır edilmelidir. Planlar, “İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik”⁹ kapsamında kültür ve bilgi merkezi bünyesinde arama, kurtarma ve tahliye ile yangınla mücadele konularının her biri için uygun donanımına sahip ve özel eğitilmiş en az birer destek elemanı belirlenmelidir. Bunların kullanılmasına yönelik tatbikatların yapılması sağlanarak eylem planlarındaki aksayan yönlerin tespiti gereklidir. Acil durumlarda irtibat kurulacak ilk yardım, kolluk kuvvetleri, AFAD Müdürlükleri, İtfaiye ve diğer Belediye Birimleri gibi acil durum servislerinin irtibat kişileri önceden tespit edilerek koordinasyon sağlanmalıdır. Bu tür acil durum eylem planları yaşayan süreçler olup, üzerinde düzeltme ve iyileştirmeler yapılmaması, rollerin (görev ve sorumluluklar) belirlenmemesi halinde olası bir acil durum / afet durumunda başarıya ulaşması da mümkün olmayabilmektedir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte dijital kayıt araçları ve malzemelerinin de gelişerek daha büyük veri depolama kapasitesine sahip olmaları neticesinde “sayısallaştırılması” da önem kazanmıştır. Korunma sorunları açısından büyük

9 18 Haziran 2013 tarih ve 28681 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Yönetmeliğin 11. Maddesi.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

risk taşıyan koleksiyonların dijital veri tabanında yedeklenerek korunması ile çok daha geniş kitlelerin faydalanması sağlanmıştır. Kültür ve bilgi merkezlerinde yer alan nadir eserlerin / elyazmalarının sayısallaştırılması, kütüphanelerin sürekli kullanımına bağlı hasarlarını da minimize edecek bir yöntem olup, mevcut kitapların da elektronik kitap olarak hizmete sunulması çalışanlar ve araştırmacılar açısından da kolaylıklar sağlayacaktır.

Bu tür binalarda deprem ve yangına karşı tedbirlerin öncelikli olarak alınması gerekir. Yangından önce alınması gereken önlemlerden: Çalışanlara yangın sebepleri, türleri, yangın söndürücüler ve yangın anıdan yapılması gerekenler konusunda eğitim verilmesi, işyeri için yangın durumunu da içeren acil durum eylem planı oluşturulması ve periyodik olarak 6 ayda bir yangın tatbikatı yapılması, arşiv malzemelerinin depolandığı alanlarda otomatik yangın algılama ve söndürme sistemleri kurulması, depolarda farklı malzemeler (kimyasal madde vs.) depolanmaması, duvarların yangın geciktirici ve toksik olmayan boya ile boyanması, özellikle elektrik panolarının yakın çevresine depolama yapılmaması, elektrik şebekesinde meydana gelen dalgalanmalar, elektrik panolarına giren hav ve tozların kısa devreye yol açması vs. sebepler kıvılcımlara neden olup yakında depolanan yanıcı maddenin tutuşmasına neden olduğundan bu dalgalanma ve kaçak akımların giderilmesi, kablo bağlantı kutuları,

elektrik sigortaları ve kablo kanallarının kapakları uygun şekilde kapalı tutulması ve tesisatın sürekli bakımlı olmasına dikkat edilmesi, kabloların geçiş güzergahında, herhangi bir mekanik etkiye maruz kalarak zarar görmelerini engellemek için kanallar içerisine veya kırılmaz malzemeden oluşan kablo kutularına yerleştirilmesi, yangın dolaplarının ve portatif yangın söndürücülerin önlerine, acil durumlarda kolay ulaşılmalarını engelleyecek şekilde depolama yapılmaması sağlanmalıdır.

Toz kontrolünü sağlamak amacıyla gelişen teknolojiden faydalanılmalı, ortam ölçüm cihazlarıyla izlenmeli, filtreli havalandırma sistemleriyle olası toz yayılımı kontrol altına alınmalı ve böylece personelin meslek hastalığına yakalanması veya eserlerin tozların fiziksel yapısı ile bünyelerinde mikrobiyolojik aktiviteye zemin hazırlamaları engellenmelidir.

Özellikle böylesi binalarda yapımı sırasında asbest maddesi kullanıldığı ve buna bağlı olarak tehlike yaratabileceği öngörülmelidir¹⁰. Yapılarda genel olarak ısı yalıtım malzemesi olarak kullanılan

10 Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nde (Asbestle Çalışma 76 - Asbest içermesi muhtemel yapıların söküm, yıkım, tamir ve bakım işlerinde aşağıdaki hususlara uyulur:

- Çalışmaya başlamadan önce, asbest içerebilecek malzemeleri belirlemek için bina veya tesis sahibinden de bilgi alınarak gerekli araştırma yapılır.
- Herhangi bir yapı veya malzemede asbest bulunduğu şüphesi veya bilgisi varsa çalışanların asbest tozuna maruziyetlerinin önlenmesi ve bu maruziyetten doğacak sağlık risklerinden korunması amacıyla 25/1/2013 tarihli ve 28539 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine uyulur.) hükmü bulunmaktadır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

asbest, yapı içinde her alanında görülebilmektedir. Günümüzde özellikle eski yapılar arasındaki kültürel varlık yapıları, bilgi merkezlerinde yapılacak her türlü restorasyon, bakım, onarım ve tadilat işlemi sırasında ortaya çıkan atıkların yönetiminde çalışanların asbest tehlikesi maruziyet riskini önlemlerin alınmamasından dolayı artmaktadır. Özellikle bu tür işlemler sırasında içeriğinde asbest ihtiva eden malzemeler nedeniyle müdahalede kontrollü ve dikkatli davranılması,

kırılma ve parçalanma sonucunda toz ihtiva etmemesi gerekir ve buna bağlı olarak tedbirler alınmalı ve önlemler sıkı izlenmelidir (Akboğa ve diğ., 2011).

Eski yapılarda yapılacak çalışmalarda çalışanların asbest maruziyetine sebebiyet veren uygulamalar OSHA 29 CFR Part 1926.1101 adlı standartta, iş güvenliği ve sağlığını tehdit etme derecelerine göre dört gruba ayrılmıştır.

Tablo 1. İş Sağlığını Ve Güvenliğini Tehdit Etme Derecelerine Bağlı Olarak Gruplandırma

Tehlike Grupları	Tehlike Derecelendirme İşlemi	Yapı Üzerinde Çalışma Önceliği Kontrolü
1	Asbest içeren çalışmalar içinde tehlike potansiyeli en yüksek olan sınıftır. Bu sınıf, asbest içeren ısı yalıtım sistemleri ve püskürtme veya elle düzleştirilmiş kaplama malzemelerinin söküm işlemlerini kapsar.	Tadilat esnasında müdahale önceliğinde en öncelikli kapsamda dikkatli davranılmalı ve önlemler üst seviye alınmalıdır.
2	Asbest içeren esnek döşeme ve çatı malzemelerinin sökülmesi işleminden oluşmaktadır. Bu gruba örnek olarak asbest içeren zemin ve tavan karolarını, dış cephe kaplamalarını, çatı malzemelerini ve geçiş panelleri verilebilir.	Yapılacak işler esnasında kırılma ve ufalanma sonucu tozuma riski önlenmeli ve kontrollü çalışma önceliği dikkate alınmalıdır.
3	Asbest ihtiva eden ya da ettiği düşünülen malzemelerin bakım ve onarım işleridir.	Kapalı çalışma alanlarında toplu korunma öncelikleri ve kişisel korunma önlemleri alınması sağlanmalıdır.
4	Çalışanların yapım, bakım ya da onarım işlemleri sırasında oluşan atık ya da molozların temizlemesi gibi nispeten denetim altındaki çalışmalarıdır.	Ortaya çıkan atıkların kontrollü ve yönetilebilir onaylı kuruluşlarla takibi yapılmalıdır.

Asbestin özellikle iyi bir yalıtım malzemesi olmasından dolayı 1980 öncesi yapılarda kul-

lanılmıştır. Aşağıda yer alan tabloda yapılarda hangi alanlarda kullanıldığı belirtilmiştir: ¹¹

¹¹ <http://www.hse.gov.uk/asbestos/index.htm>, 2009, Erişim tarihi: 10.03.2015

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 2. Yapı İçerisinde Asbestin Kullanıldığı Düşünülen Alanlar

Madde No	Yapı İçindeki Tehlikeli Ürün	Risk Önemi
1	Yalıtım amaçlı püskürtme kaplamalar	Grup 1
2	Ara duvarlar	Grup 2
3	Yangına dayanıklı yalıtım panelleri	Grup 2
4	Kazanlar, conta elemanları	Grup 3
5	Kaloriferler	Grup 3
6	Yalıtım ceketleri, yangın battaniyeleri	Grup 3
7	Asbestli çimentodan imal edilmiş ürünler	Grup 2
8	Kağıt ürünler, eternit levhalar	Grup 2
9	Pissu boruları	Grup 3
10	Derzler	Grup 3

Yapılan işlemler esnasında asbest içerebilecek malzemelerin, restorasyon, söküm, yıkım, tamir, bakım ve uzaklaştırma işlerini asbest söküm uzmanı nezaretinde ve asbest söküm uzmanı tarafından eğitim almış çalışanlarca yapılmasını sağlamakla yükümlüdür. Teknik önlemler alınmasına rağmen, havadaki asbest konsantrasyonunun sekiz saatlik zaman ağırlıklı ortalama değerinin (ZAOD-TWA) 0,1 lif/cm³'ü geçmemesini sağlar. Belirtilen sınır değeri aşabileceği söküm, yıkım, tamir, bakım ve uzaklaştırma gibi belirli işlerde; çalışanların korunması için işveren, özellikle aşağıda belirtilen önlemleri alır.

- Uygun solunum sistemi koruyucusu ve diğer kişisel koruyucu donanım ile bunları kullanacak çalışanların ve çalışma sürelerinin belirlenmesi ve kişisel koruyucuların kullanılmasını sağlar.

- Sınır değerini aşılması ihtimali olan yerlere uyarı levhalarının konulmasını sağlar
- Asbest veya asbestli malzemeden çıkan tozun, tesis veya çalışma alanı dışına yayılmasını önler.
- Belirtilen işlere başlamadan önce, alınacak önlemler hususunda çalışanlar veya temsilcilerini bilgilendirir ve onların görüşlerini alınmasını sağlamakla yükümlüdür. ¹²

8.TARTIŞMA VE SONUÇ

Toplumsal bellek karakteristiğine sahip olmaları ve önemli bilgi birikimini geçmişten geleceğe taşımaları nedeniyle kültür ve bilgi merkezlerinin acil durum planlama çalışmalarından önce risk

¹² Asbestle Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, 2013, md.7

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

değerlendirme çalışmaları mutlaka yapılmalıdır. Çalışma genelinde de vurgulandığı üzere sağlık ve güvenlik planları da mutlaka hazırlanması ve uygulanması gereken planlardır. Ancak mevzuatta sağlık ve güvenlik planlarının sadece restorasyon çalışmaları sırasında hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu planlama ve uygulama çalışmalarının sadece restorasyonda değil her zaman geçerli olması için mevzuat değişikliğine gidilmelidir. Sağlık ve güvenlik planlama çalışmaları acil durum planlama çalışmalarıyla desteklenmelidir. En basit derecedeki risk değerlendirme çalışmaları olan kontrol listeleri ile dahi olsa risk analizleri mutlaka yapılmalı ve bunların hemen akabinde düzenleyici önleyici sınırlandırıcı önlemlerin bir paçası olan talimatlar hazırlanmalıdır. Yetersiz koşullarının bulunması durumunda bu koşulların iyileştirilmesi için stratejiler geliştirilmelidir. Bu şekilde Kültür ve Bilgi Merkezlerine Yönelik Koruma Modeli (KVKM) uygulanmalıdır.

Kültür ve bilgi merkezi binalarında gerek personel gerekse eserler üzerine olumsuz olarak etki edebilecek pek çok risk faktörü bulunmaktadır. Yapılacak çalışmalarda ya personel (iş sağlığı ve güvenliği açısından) Kültür ve bilgi merkezlerindeki koleksiyonlar “bütüncül bir yaklaşımla” gerek can gerekse mal kaybına yol açabilecek bütün etmenlerin göz önünde bulundurulması gereklidir. Risk değerlendirme ve zarar azaltma çalışmalarına tüm kültür ve bilgi merkezi personelinin ve idarecilerinin katılımı sağlanmalıdır.

Risklerin giderilmesinde en büyük sorumluluk sahibi olan işverenler iş güvenliği uzmanları ve iş yeri hekimleriyle birlikte koordineli çalışmalı, yine aynı koordinasyonun kütüphane, arşiv ve müze uzmanlarıyla da birlikte disiplinlerarası bir şekilde yapılması sağlanmalıdır.

Koleksiyonların kullanımı, taşınması, çoğaltılması, acil bir durum anında kurtarılmasına yönelik talimatlar içeren idari prosedürler eksiksiz olmalıdır. Eserlerin iç ortam koşulları (sıcaklık, bağıl nem, toz, titreşim, hava kirliliği vb.) ideal değerlerde bulunmuyorsa, en uygun koşullara getirilmesi için metodolojiler geliştirmelidir. Özellikle sıcaklık ve bağıl nem dalgalanmalarının dikkatle izlenmelidir (spot analizler ve sabit ölçüm cihazları ile). Bu şekilde izleme sonucu getirilecek koruma önerileri ile kültür ve bilgi merkezlerindeki koleksiyonların fiziksel, biyolojik ve mekanik bozulmaları minimize edilmelidir.

Kültür ve bilgi merkezi binalarındaki yapısal olmayan riskler olan rafların ve diğer mobilya aksamının ve dolayısıyla eserlerin devrilme riski, tavan malzemelerinin düşme riski, yangın riski, iklimlendirme cihazları ve kablolama, asma tavan, yangın söndürme boruları ve teçhizatları, sıhhi tesisat boruları ve aydınlatma sistemi bağlantıları nedeniyle boru ve kablo sistemlerinden kaynaklanan riskler değerlendirilmelidir. Yapısal olmayan yapı elemanlarının olası bir afette hasarı hem kendi hem de çevresinde bulunan insanlar

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ve nesnelere için tehdit oluşturacaktır. Bağlama ve montajdan kaynaklı risklerin önüne geçilmesi için kültür ve bilgi merkezi binalarındaki tüm boru sistemleri periyodik olarak gözden geçirilmelidir.

Yangına yönelik dayanıklı ve yangına dirençli malzemenin seçimi önemlidir. Isı, duman sensörleri ile sprinkler sistemi gibi yangın algılayıcı sistemlerin kurulması öncelikli ele alınması gereken konulardır. Kültür ve bilgi merkezi binalarındaki iklimlendirme, ısıtma ve jeneratör sistemlerinde yangın ve deprem risklerine karşı ek önlemler alınmalıdır. Yapıdaki potansiyel yangın kaynakları belirlenerek, eski elektrik tesisatı yenilenmelidir.

Bina kaynaklı oluşabilecek hastalıklar konusunda meslek hastalığı afişleri ve eğitim tüm çalışanlar, okuyucu ve ziyaretçiler için uyarı levhaları ve afişler asılarak farkındalık oluşturulması sağlanmalıdır. Hasta Bina Sendromu (HBS) etkileri konusunda çalışanlar uyarılmalı, HBS'ne sebep olabilecek risk faktörleri bertaraf edilmelidir. Eserlerin restorasyonu veya temizlenmesi çalışmalarında mutlaka kişisel koruyucular kullanılmalıdır.

Kültür ve bilgi merkezlerine yönelik afet hazırlık planı içinde öncelikle çalışanların kurtarılması, ardından okuma salonları ve depolardaki koleksiyonlar ile hizmet amaçlı kullanılan ekipman ve donanımın kurtarılması stratejileri belirlenmelidir. Zincirleme gelişebilecek acil durum ile insan kaynaklı tehlikeler sonucu oluşabilecek yapısal

olmayan malzeme etkilerinden gerek çalışanlar / faydalanıcılar ile eserlerin etkilenmemesi için eğitim, periyodik kontrol çalışmalarına devam edilmelidir.

Çalışmada belirtilen güvenlik riskleri ile ilgili olarak acil durum /afet riskler durumundaki fiziksel hasarlar (yangın, deprem ve sel riskine yönelik önsezi ve izleme sistemlerinin kurulması vb.) ile güvenlik zafiyeti nedeniyle çalınma, sabotaj gibi risklere yönelik önlemler için (kamaralar, hassas koleksiyonlara erişimin kontrollü olması, güvenlik görevlilerinin istihdamı /koordinasyonu vb.) kısa, orta ve uzun vadede stratejiler geliştirilmelidir. Bu konularda eğitim çalışmaları çalışanlar ile kültür ve bilgi merkezi kullanıcılarının farkındalık seviyelerinin artırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR:

AKBOĞA, Ö., BARADAN, S., (2011). “Asbestin İnşaat Sektöründeki Yeri ve Maruziyetin Önlenmesi”, Türkiye Mühendislik Haberleri, 469-6/2011-5

AKMAN, S., (2001). Binaya uygun Beton Üretimi ve Seçiminde Kriterler, Yapı Malzemesi ve Deprem Semineri, TMMOB Mimarlar Odası, 14-15-16 Mart 2001, İstanbul

ANSARI, KHURSHID AKHTAR (2008). Preparation of Disaster Management Plan for Libraries, Archives and Museums, Pakistan Library & Information Science Journal 39(2)

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

BONFİL, J., (2014). Su Yalıtımında Haksız Rekabet, (Isı, Su, Ses ve Yangın Yalıtımcıları Derneği-İZODER Dergisi, Sayı:61, Aralık 2014. (<http://www.izoder.org.tr/upload/dergiler/izolasyon-dunyasi-61.pdf> Erişim Tarihi : 01.03.2015)

BROWN, N., (2008). Occupational Health and Safety – City of Greater Dandenong Libraries, Eco-Services, Ergonomics And OH&S, Volume 29 , Issue 10

ÇİLİNGİROĞLU, S., (2010). İç Hava Kalitesi, Tesisat Mühendisliği, Makine Mühendisleri Odası Yayını, Sayı: 115 Ocak-Şubat/2010

ÇSGB (2011). Meslek Hastalıkları Rehberi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (İSGGM), Ankara

ÇSGB (2012). Meslek Hastalıkları ve İş İle İlgili Hastalıklar Tanı Rehberi, Türkiye’de İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Koşullarının İyileştirilmesi Projesi (İSGİP).

FEMA (2011). Reducing the Risks of Nonstructural Earthquake Damage: A Practical Guide, Federal Emergency Management Agency (FEMA E-74)

HASOL, D., (2002). Agrega Maddesi, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı endüstri Merkezi Yayınları

KUZUCUOĞLU, A., (2014). Kültürel Miras Sektöründe Risk Transferi, akademik Bakış Dergisi, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat-Kırgızistan, Sayı:44, Temmuz-Ağustos 2014

KÜÇÜKCAN, B., (2008). Kütüphane Binaları: Deprem ve Diğer Afetlere Hazırlık. Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi, Cilt. 1, Sayı. 1, sf. 39-52

ODABAŞ, H., ODABAŞ, Y. (2007). Belge Yönetiminde Afet Planlaması, Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı 24-26 Ekim 2007, sf.254, 260.

ÖZDEMİR Ş., TOPÇUOĞLU H., (2009). İş Sağlığı ve Güvenliği Performans Ölçümü ve İzleme. Mühendis ve Makine, Cilt:50 Sayı:592

STOVEL, H., (1998). Case Study: Evacuation Plan, Amerongen Castle, Netherlands, Risk Preparedness: A Management Manuel for World Cultural Heritage, ICCROM, Roma

KANUN VE YÖNETMELİKLER

2863 SAYILI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KANUNU (1983)., 23 Temmuz 1983 tarih ve 18113 sayılı Resmî Gazete

5226 SAYILI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KANUNU İLE

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

***ÇEŞİTLİ KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASI HAKKINDA KANUN (2004).***

Kabul Tarihi : 14.7.2004

***6331 SAYILI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ
KANUNU (2012).*** 30 Haziran 2012 tarih ve
28339 sayılı Resmî Gazete

***ASBESTLE ÇALIŞMALARDA SAĞLIK VE
GÜVENLİK ÖNLEMLERİ HAKKINDA
YÖNETMELİK, (2013).*** 25 Ocak 2013 tarih
ve 28539 sayılı Resmî Gazete

***İŞYERLERİNDE ACİL DURUMLAR HAK-
KINDA YÖNETMELİK (2013),*** 18 Haziran
2013 tarih ve 28681 sayılı Resmi Gazete

***TEHLİKELİ KİMYASALLAR YÖNETMELİĞİ
(1993).*** 11 Temmuz 1993 tarih ve 21634
sayılı Resmî Gazete

***YAPI İŞLERİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVEN-
LİĞİ YÖNETMELİĞİ (2013).*** 5 Ekim 2013
tarihli ve 28786 sayılı Resmî Gazete

İNTERNET KAYNAKLARI

(http://www.muze.isbank.com.tr/muze_binasi.asp Erişim Tarihi : 02.03.2015)

(<http://archive.alia.org.au/incite/2008/v29.10.pdf>
Erişim Tarihi : 03.03.2015).

<<http://www.library.cornell.edu/preservation/librarypreservation/mee/management/salvageprioritychecklist.html>>

[https://www.osha.gov/pls/oshaweb/owadisp.show_document?p_id=10862&p_table=standards,](https://www.osha.gov/pls/oshaweb/owadisp.show_document?p_id=10862&p_table=standards)
Erişim Tarihi : 12.03.2015

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EXTENDED ABSTRACT

The cultural assets under protection by laws in the world and our country can be received serious damage, important part of them can not be able to re-restoration or completely demolished due to existing risks and emergency situations/disasters. However, employees who carry out protection task of cultural and information centers collections are injured or loss of their lives. Therefore, taking measures relating to occupational health and safety issues is becoming essential in the institutions which have information and documentation center characteristic. Measures provided by the health and safety plans which are prepared during the restoration works, should be applied during normal activities of the institution. The purpose of the health and safety plans, to realize studies under the health and safety conditions and to determine the measures to be taken. However, cultural assets suffer losses due to adverse factors such as urbanization, vandalism, natural disasters, inconvenient conditions which do not meet the specifications in the workplaces. This negative risk factors should be pre-determined and developed with scenarios in the plan (emergency plans, health and safety plans, etc.).The scope of this study, it is evaluated that identification of hazards for buildings, employees and collections in the culture and information centers, conducting risk assessments that may occur due to these hazards, carrying out for improvement work due to reduction / elimination of identified risks, with the continuous review (with cycles of PDCA: Plan, Do, Check, Act) to revise the plans and this method has been evaluated as a model for all culture and information centers. **Purpose:** In the study, to identificate of potential hazard sources of the culture and information centers, to do risk assessments and emergency plans to be made based on these risks. To prepare emergency planning which required in cultural and information centers, to take preventive and restrictive measures for the both employees and collections in order to ensure their safety have been purpose of study. **Method:** In the study, Cultural Heritage Protection Model (CHPM) is developed based on building, staff and collections scales risk assessments and contingency plans, in this wise it is purposed that minimize the hazards or completely eliminate before converting the risks. **Conclusions and Re-**

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

commendations: The cultural and information centers have a characteristic a collective memory of society and have important role of transferring important knowledge from the past to the future. Therefore, risk assessment studies should be carried out before the emergency planning. As stressed in general of the study, health and safety plan is essential to prepare and to implement. However, it is emphasized in the legislation, health and safety plan should be prepared only during restoration works. This planning and implementation should be valid for any kind of works, not only in the restoration works, that is why legislation changes should be planned. Health and safety planning activities should be supported with emergency planning studies. Risk analysis must be done even with the checklists that the most simple degree of risk assessment studies, and after this immediately instructions should be prepared as a part of preventive and restrictive precautions. Strategies should be developed in case of insufficient conditions due to improve these conditions. In this way, Cultural Heritage Protection Model (CHPM) should be applied. There are many risk factors in the cultural and information centers which will be affected on staff and collections negatively. As a “holistic approach” all risk factors that can lead to the loss of life and property should be considered for works on staff (in terms of occupational health and safety) and collections which are existed in the culture and information centers. All staff and managers must be participated risk assessment and mitigation studies which are carried out in the cultural and information centers. The employers who have greatest responsibility of the elimination of risks, should work in coordination with workplace safety professionals and workplace doctors, and also should carried out interdisciplinary studies with library, archive and museum professionals.